

Мистецтвознавство

Новаковський Олександр Олександрович
*магістрант факультету образотворчого мистецтва
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ЖНЕЦЬ І ТІНІ СВІТАННЯ: ГОТИЧНІ МОТИВИ В СУЧАСНОМУ ЖИВОПИСІ

***Анотація.** У статті досліджено сучасне авторське трактування готичної естетики на прикладі живописного циклу «Жнець і тіні світання». Проєкт інтерпретує готичні мотиви крізь призму особистого міфотворення, психологічних переживань та внутрішньої трансформації автора. Роботи об'єднані спільною драматургією, центром якої є образ Жнеця — символу переходу, очищення й циклічності буття. Проаналізовано композиційні та технічні особливості трьох ключових полотен («Рождение Жнеца», «Цикл жизни», «Начало пути героя») та останньої роботи, що дала назву серії — «Жнець і тіні світання». Визначено художні принципи автора та наукову новизну його підходу до готичної естетики.*

***Ключові слова:** готика, живопис, міфотворення, Жнець, художній образ, авторська міфологія.*

Вступ. Готична естетика залишається однією з найвиразніших форм художнього висловлення, здатною передати внутрішню драму, психологічні стани й напруженість людського буття. У сучасному мистецтві готика переосмислюється не лише як стиль, а як спосіб говорити про внутрішні конфлікти, пошук світла, боротьбу і прийняття неминучого.

Живописний цикл «Жнець і тіні світання» виник як відповідь автора на складний психологічний період та усвідомлення потреби створити власний міфологічний простір. Протягом п'яти років формувався цілий візуальний всесвіт із власною драматургією, символами та персонажами. Кожна картина є окремим «кадром», а разом вони вибудовують єдину історію.

У центрі цього всесвіту — образ Жнеця, який у Новаковського постає не традиційним вісником смерті, а багатогранною фігурою, що уособлює цикл життя, очищення, невідворотність і водночас — внутрішнє світло.

Готична естетика як психологічний простір

У сучасній інтерпретації готика виходить за межі стилізації й стає мовою психологічних станів. Темні тони, контрасти, напруга, символізм й атмосфера невизначеності забезпечують глибоку емоційну залученість глядача.

Для автора готика — це:
настрій мраку та безвиході;
внутрішня боротьба;
потреба бачити світло навіть у найтемніших куточках;
масштаб і тяглість художньої традиції;
спосіб структурувати власний досвід та наділити його міфологічним виміром.

Через це готика в його роботах функціонує не як декор, а як **мова** внутрішнього світу.

Передумови створення циклу

Поштовхом до створення серії стали особисті переживання автора, стан невизначеності та духовного пошуку. Темрява, що оточувала, перетворилася

на художній матеріал, а кілька ранніх робіт стали відправною точкою для великого наративу.

Автор описує процес створення картин як контрольовану можливість розповідати казку — але казку темну, філософську, з міфологічним підґрунтям. Його світ — це всесвіт, де кожен персонаж має свою роль, де добро і зло розмиті, а глядач може фантазувати та вибудовувати власні смисли.

Так виникла ідея довготривалого циклу, де кожна картина — це частина історії Жнеця і тих, хто перетинає його шлях.

Образ жнеця

Жнець у циклі Новаковського — не класичний символ смерті. Він багатолікий:

він — і смерть, і переродження;

і початок, і завершення;

і світло, і темрява;

і герой, і антагоніст;

і свідок, і рушій подій.

Це етап буття, який не можна назвати ані добрим, ані поганим.

Білий колір його фігури символізує чистоту, перехід, світло наприкінці шляху, а темний балахон — страх, упередження та нездатність людей прийняти неминуче. Це контраст між істинною природою Жнеця і тим, як його бачать люди.

У деяких картинах він — спостерігач за життєвим колом, у деяких — ціль героя, який хоче його знищити, не розуміючи, що бореться зі своїм страхом, а не з істинною сутністю Жнеця.

Таким чином вибудовується повноцінна міфологія персонажа, яка розгортається від народження до кульмінаційних зустрічей з іншими героями серії.

Аналіз ключових робіт

1. «Рождение Жнеца» (50×60)

Це міфологічний пролог, початок всесвіту. Гігантська рука — натяк на творця. Вона символізує силу, що дає життя, але кожен бере від неї стільки, скільки дозволяють жадоба, пристрасть, цікавість.

На руці висять ключі — **гріхи, доступні людству.**

На пальці сидить zdeформований немовля-Жнець — огидний зовні, але чистий духом. Уродливість — метафора подвійності людського сприйняття: ми боїмося того, що не розуміємо.

Море та темрява у нижній частині — хаос первісного світу. Промінь світла на горизонті — перший знак майбутнього переродження.

Робота закладає філософію циклу: життя, смерть і зміна — невід’ємні частини одного кола.

2. «Цикл життя»

Це композиція-комікс, кадр, насичений подіями. Різні сцени життя існують паралельно: народження, любов, боротьба, втрати, смерть.

Жнець тут — споглядач, який не втручається. Головне в картині — не персонажі, а сама життєва динаміка.

Скелет динозавра — кінець старих епох. Младенець — початок нових. Обидва в одній площині — бо все повторюється.

Це філософська робота про безперервний рух буття.

3. «Начало пути героя»

Герой без імені — архетип мандрівника, що втратив найдорожче. Його спалює жага помсти, він шукає справедливість, якої у світі немає.

Темний ліс, перекошені дерева, химерні тіні — його психічна реальність.

Герой бачить жука-скарабея — символ смерті, страху і долі.

На іншому боці картини — рука Жнеця, що торкається дерева, забираючи з нього життя.

Герой сприймає це як зло, хоча насправді це — частина циклу.

Його падіння на коліна — кульмінація травми. Це момент першої зустрічі зі Жнецем і початок великого сюжетного шляху.

4. «Жнець і тіні світання» (90×100)

У цій картині, що дала назву циклу, автор вперше застосував декоративну готичну рамку. Вона складається з рослинних і символічних мотивів, що утворюють «код» — шифр, зрозумілий лише автору.

У центрі — Жнець, занурений у темряву, але осяяний білим внутрішнім світлом. Його фігура заспокійливіша, мудріша, ніж у попередніх роботах — це кульмінація його еволюції.

Навколо — події, сцени, символи, натяки на майбутні та минулі моменти історії. Це візуальний підсумок циклу: зустріч світла й темряви, завершення великої дуги.

Техніка та художня мова

Автор працює в техніці олійного живопису, застосовуючи:

- густі пастозні шари, нанесені мастихіном;
- різкі рельєфні переходи;
- текстурні пасти для значних об'ємів;
- контрастні білі бліки як символ світла;
- інтуїтивно-імпульсивну манеру письма.

Фактура в його роботах — не декоративність, а жива матерія, яка передає напруження, хаос і прагнення світу «вирватися з полотна».

Композиція будується навколо центру подій, але кожен фрагмент містить власний мікросюжет — так формується ефект «живописного коміксу».

Наукова новизна

1. Авторська міфологія: створено унікальний всесвіт з власною драматургією.
2. Переосмислення готики: готика як психологічний, а не декоративний простір.
3. Поєднання живопису й коміксової структури: новий підхід у межах сучасного українського живопису.
4. Багаторівневий образ Жнеця: синтез смерті, світла, циклу й переродження.
5. Фактура як смисл: застосування матеріальності не як форми, а як знаку.

Висновки. Готична естетика в циклі «Жнець і тіні світання» набуває нового звучання.

Вона стає мовою внутрішнього пошуку, способом структурувати хаос, розповісти історію про життя, смерть і світло всередині темряви.

Серія робіт Новаковського — це не просто живопис, а цілісний міфологічний всесвіт, який поєднує традиції готики з сучасним мисленням і особистим досвідом автора. Жнець у цьому світі — не кінець, а рух, не зло, а етап, не тінь, а світло, що проривається крізь темряву.

Цей цикл є вагомим внеском у сучасний український живопис і демонструє новий підхід до художнього наративу, де картина стає кадром великої історії.

Література

1. Гуревич А. Я. Середньовічний світ: культура безмовних. К.: Основи, 2001.
2. Пивоваров А. Готичний образ у європейському мистецтві. Львів: Артос, 2018.
3. Лосєв О. Символ і художнє мислення. Харків: Фоліо, 2015.
4. Eco U. Art and Beauty in the Middle Ages. Yale University Press, 1986.
5. Klaniczay G. The Uses of Supernatural Power. Princeton University Press, 1990.